

1 Het begin

Prelude

Enschede, 10 mei 1940

Het begon met een trilling, zacht, maar onmiskenbaar. De porseleinen kopjes in de kast rammelden, alsof een onzichtbare hand ze aanraakte. Niemand had het opgemerkt, behalve Emil. Hij zat rechtop in zijn bed, luisterend naar wat klonk als een dreigende storm. Ver weg leek het, tevens vreemd dichtbij. Toen kwam het geluid. Diep, dreunend, alsof de lucht scheurde. Het huis leek mee te ademen met het gebrul, de vloer trilde onder zijn bed, terwijl een vloedgolf van geluid over de stad rolde. Hij gooide de dekens van zich af, liep naar het raam en keek de duisternis in. Niets. Maar hij voelde alles. Het gezoem zwol aan tot een oorverdovend gedreun, en hij wist: dit was geen oefening.

Hij haastte zich naar de slaapkamer van vader en knipte nerveus de lamp aan. ‘Vader, wakker worden!’

Erhard kneep zijn ogen tegen het felle licht. Zijn gezicht toonde een mengeling van vermoeidheid en ergernis.

‘Vader! Vliegtuigen!’

‘Nou en?’ bromde vader en sloot zijn ogen weer. ‘Gewoon een patrouil-le.’

‘Patrouille? Met zoveel tegelijk? Luister!’

Zuchtend opende Erhard zijn ogen weer, kwam overeind en bleef stil voor zich uitstaren, zijn gehoor gericht op het aanzwellende gezoem. Het was moeilijk te plaatsen om hoeveel vliegtuigen het ging, maar zijn zoon had allicht gelijk. Hij rende naar het raam en schoof het open. De frisse lucht stroomde naar binnen. In de straat beneden was het donker, op enkele ramen na waar nieuwsgierige burens ook het licht hadden aangedaan. ‘Ze blijven maar komen!’ riep hij, zijn blik op de hemel gericht zonder daadwerkelijk iets te zien. ‘Gaan ze naar Engeland?’

‘Doe niet zo gek,’ zei Erhard kalm en kwam naast zijn zoon staan. Zijn blik gleed als een zoeklicht over de donkere lucht, zoekend naar

schimmen van de vliegtuigen. ‘Een grootschalige directe aanval op de Britten zou een onverstandige keuze zijn.’

‘Misschien proberen ze ons bang te maken, om onze neutraliteit op te geven.’

‘*Nein, mein Sohn,*’ antwoordde vader, terwijl zijn ogen de hemel bleven aftasten. ‘Dit is geen dreigement. Dit is het begin.’

Emil keek vader met vragende ogen aan, zijn ademhaling onregelmatig. ‘Het begin? Wat bedoelt u?’

‘Nederland zal Duits zijn, let op wat ik zeg,’ stelde Erhard overtuigd. Hij keek Emil niet aan, zijn blik bleef naar buiten staren, alsof hij een glimp opving van de toekomst die hij al voor zich zag. ‘Nee,’ verbeterde hij zichzelf, zijn stem bijna plechtig, ‘Europa zal Duits zijn.’

Emil slikte. Het gebrul van de motoren stierf langzaam weg, maar in zijn oren bleef het nagalmen.

Vader richtte zijn ogen op hem en zei: ‘Het is het beste voor ons allemaal, *Junge.*’ Zijn stem was zacht, bijna troostend, maar onwrikbaar. Een zachte kant kende hij niet van zijn vader. Nu zijn vader deze woorden verkondigde als een waarheid die al lang geleden besloten was, voelde het zelfs eng om zo door hem te worden toegesproken. ‘Eenheid, kracht, orde,’ ging Erhard verder. ‘Dat is wat we nodig hebben.’

Emils adem stokte. Hij herkende het vuur in vaders woorden, die rotsvaste overtuiging. Het had zijn oudere broer Maxime van hem weggeduwd, overtuigd van dezelfde toekomstvisie als hun vader. En nu voelde het alsof vader diezelfde woorden gebruikte om iets in hém te breken.

‘Niemand heeft oorlog nodig,’ zei Emil voorzichtig. Zijn blik gleed naar de vloer, naar zijn blote voeten die koud aanvoelden op het houten oppervlak. Vervolgens liep hij naar de gang.

Erhard snoof, bijna vermaakt. ‘*Das kommt schon, Junge,*’ zei hij. ‘Je bent nog jong. Als je ziet wat ik zie, zul je de grotere plaat begrijpen.’ Hij liet zijn woorden even hangen, bijna zoekend naar het juiste gewicht om ze te laten landen. Toen voegde hij eraan toe: ‘Denk aan je moeder.’

Hij keerde zich weer naar het raam, een eventuele respons van Emil had hij niet nodig. Buiten herstelde de stilte zich langzaam en klonk het gezoem van de vliegtuigen alleen nog in de verte.

2 De Oostenrijker

Enschede, 12 september 1938

Het constante gebrom van machines, het klappen van metalen gereedschappen en het geschreeuw van arbeiders vormen een symfonie van productieve bedrijvigheid waarin Erhard Weber zich enorm thuis voelde. In de grote fabriek waarin hij stond, weerkaatste het geluid aan alle kanten om hem heen, terwijl hij...